

**J. A. KRYVELJOV, EVANGELICKÉ
BÁJE A JEJICH SMYSL, Praha 1958.**

Práca sovietskeho autora J. A. Kryveljova je stručným zhrnutím súdobých poznatkov o vzniku, zmysle a funkcii evanjelií. Autor vychádza už z vydaných prameňov, okrem iného z Robertsonovej práce *O pôvode kresťanstva*, z knihy Aligera Tondyho *Jezuiti a iných prác* a uvádza mnohé fakty z boja náboženstva, vedy a revolučného hnutia, aby dokázal reakčnú povahu kresťanského náboženstva vôbec. Historický materiál čerpá najmä zo zborníka *Z histórie boja náboženstva a vedy* (rusky).

Zaujímavý je postup práce. Autor predpokladá, že jeho čitateľ je veriaci človek a preto sa snaží rozčleniť prácu tak, aby krok za krokom vyvrátil bežné náboženské hľadiská na evanjeliá.

Najskôr stručne uvádza učenie cirkvi o obsahu evanjelií a dokazuje, že vedecké pochopenie ich obsahu predpokladá, aby sa k nim pristúpilo ako „k ľudskému dielu“. Väčšina veriacich je presvedčená, že evanjeliá sú vierohodným historickým prameňom. Kryveljov ukazuje predovšetkým na požiadavky, ktoré kladie historická veda na prameň a dokazuje, že evanjeliá týmto požiadavkám nevyhovujú.

Veľmi starostlivo uvádza najzákladnejšie rozpory evanjelií, najmä pokiaľ sa týkajú biblického rozprávania o živote Ježiša a uzatvára, že toto biblické rozprávanie nie je vierohodným dokumentom, ktorý by dokázal Kristovu existenciu. K tomu pristupuje skutočnosť, že evanjeliá sa rozchádzajú s overenými faktami histórie a sú v nich i zemeprávnosti. Pochybnosti o evanjeliách ako historickom prameni vzrastajú, pretože ich dej nepotvrdzuje ani jeden súčasný nekresťanský autor. „Automaticky sa vnucuje záver, že Kristus ako historická osobnosť neexistoval.“ (Str. 31.)

Autor ďalej dokazuje, že evanjeliá sú zbierkou báji. Všeobecne uvádza podmienky vzniku mýtu v iných náboženstvách i v kresťanstve, vznik mýtu o Kristovi v jednotlivých evanjeliách a otázku ich kanonizácie. Táto časť však veľmi málo rozoberá genézu náboženských predstáv o Kristovi a postráda aj podrobnejší rozbor sociálneho podania vzniku mýtu o Kristovi. V tom veľmi zaoštváva za prácou Robertsona.

Dôležité miesto v práci zaujíma problém evanjeliovkej morálky a rozbor jej reakčnej povahy. Autor vysvetľuje skutočnosť, prečo ju prijali vykorisťovatelia i vykorisťovaní a logicky mu z toho plynie záver a vysvetlenie, prečo sa kresťanstvo mohlo stať svetovým náboženstvom.

Tak autor vytvoril všetky predpoklady, aby ukázal reakčnú úlohu náboženstva v dejinách. Na konkrétnych historických faktoch ukazuje, že reakčné triedy postupovali nie proti duchu evanjelia, ale v jeho duchu, keď hrdúsili rozvoj revolučného hnutia a sociálny pokrok. Sama organizácia katolíckej cirkvi, ako sa vyvinula, stala sa oporou vykorisťovateľských zriadení a v súčasnej dobe kapitalizmu. Veľmi cennou črtou práce je, že ukazuje nielen na reakčnú úlohu katolíckej cirkvi, ale i evanjelievkej a ostatných cirkví. Práca dokazuje, ako je náboženstvo v zásadnom rozpore s revolučnou premenou sveta, aký má brzdiaci účinok najmä v období budovania socializmu a komunizmu.

Práca je napísaná s veľkým taktom a skutočne komunistickým prístupom k pracujúcemu človeku, ktorý sa dosiaľ nepozbavil náboženstva. Jasne dokazuje, že komunisti si vážia pracujúcich pre ich skvelé vlastnosti, revolučnosť, socialistické cítenie; tieto vlastnosti nie sú výsledkom ich náboženskej viery, ale ich života pracujúceho človeka a dnes budovateľa socializmu a komunizmu. Boj proti náboženstvu neznamená teda boj

proti pracujúcemu človekovi, ale snahu oslobodiť ho od prežitkov minulosti. Kryvejlova práca je cennou pomôckou pri získavaní a komunistickej výchove pracujúcich mas.

Karel Kasal

GALÉNOŠ, ÚVOD DO LOGIKY. Z gréčtiny preložil dr. R. Hošek. Úvodnú štúdiu a poznámkový komentár napísal dr. K. Berka. NČSAV, Praha 1958. Strán 79, cena 5 Kčs.

Galenos pochádzajúci z Pergama (asi 130—200 n. l.) a predstavujúci vrchol antickej medicíny zaujímal v stredovekej medicíne to miesto, ktoré Aristoteles vo filozofii. V mladosti sa po niekoľko rokov dôkladne filozoficky vzdelával v platonizme, v aristotelizme, v epikureizme a v stoicizme, potom sa venoval štúdiu medicíny. Ako významný lekár pôsobil v rozličných mestách východnej časti Rímskej ríše, ba dokonca bol nejaký čas aj v samom Ríme, a to v službách známeho cisára — filozofa na tróne — Marca Aurelia.

Galenos, ktorého význam spočíva teda v prvom rade v medicíne, kde jeho rozsiahle vedecké dielo predstavuje syntézu všetkých vedeckých poznatkov starého lekárstva od čias Hippokratových (5. stor. pr. l.) až do jeho doby, je tiež autorom niekoľkých menších logických spisov. Z týchto sa odhládnuc od malého počtu zlomkov z jeho diela *O dôkaze* (*Peri apodeixeos*) zachovalo jedine menšie dielo *Úvod do logiky* (*Eisagógé dialektiké*).

Rukopis Galenovho Úvodu do logiky, pochádzajúci z 13. stor., bol však objavený len v prvej polovici 19. stor. v kláštore na vrchu Athos v Grécku. Tento Galenov Úvod je popri Aristotelových logických spisoch jediné úplne zachované logické dielo z antického staroveku, významné už tým, že sa v ňom odráža stav antickej logiky takmer 5 storočí po klasickej logike Aristotelovej.

Ako boli spory o autentičnosť Aristotelových Kategórií, tak isto to bolo aj s týmto Galenovým dielom. Bol to opäť známy historik logiky C. Prantl, ktorý vo svojich *Geschichte der Logik im Abendlande* popiera Galenovo autorstvo a hovorí iba o Pseudo-Galenovi. Je zásluhou najlepšieho

vydavateľa tohto Úvodu K. Kalbflaischa, že na základe niekoľkých presvedčivých argumentov dokázal Galenovo autorstvo. Kalbflaischove argumenty sa všeobecne uznávajú za správne.

Pohnútkou k napísaniu tohto diela (i niektorých nezachovaných logických diel) bola logická nedôslednosť a zlý metodologický prístup ku skúmaným otázkam, z ktorými sa Galenos stretal v lekárskejších dielach svojich predchodcov i súčasníkov. Sám Galenos totiž dôsledne uplatňoval logické postupy vo svojich dielach, a to či už pri podávaní dôkazov, alebo v polemikách so svojimi protivníkmi. Povšimnutiahodné sú tiež Galenove požiadavky (uvedené v inom jeho diele), potrebné pre tvorivú vedeckú prácu, z ktorých niektoré ani dnes nestrácajú na svojej cene a aktuálnosti: a) každý vedec musí mať bystrý povahu; b) musí sa od mladosti až do staroby cvičiť, najmä vo vedách, ako je matematika a geometria; c) musí starostlivo počúvať všetkých ľudí okolo seba, najmä dobrých učiteľov; d) musí byť veľmi usilovný a musí pracovať trebárs aj do noci; e) musí pracovať so zápalom pre svoj odbor; f) musí používať metódu a g) musí túto metódu sám budovať.

Galenov Úvod do logiky, dielo pomerne malé (v preklade je to spolu 26 strán, od strany 29—55), určené snáď lekárom, obsahuje 19 kapitol najpravdepodobnejšie s neúplným záverom.

Na začiatku 1. kapitoly dotýka sa Galenos niektorých gnozeologických problémov. Rozlišuje tu totiž javy, z ktorých jedny poznávame vnímaním, druhé myslením — to je nedokazované (*anapodeiktos*) poznanie (my by sme ho nazvali bezprostredným poznaním), naproti tomu treba dokazovať javy, ktoré sa nepoznávajú ani vnímaním ani myslením (podľa nás — sprostredkované poznanie). V 2. kapitole sa uvádza klasifikácia súdov, ktorých sa tu rozlišuje celkovo 11 druhov. Z nich prvý je utvorený na základe existencie, kým ostatných desať podľa desiatich známych kategórií Aristotela. Základné výrokové spojenia, najmä implikácia a disjunkcia tvoria obsah 3.—5. kapitoly. Ku 6. kapitole, v ktorej sa skúma obrat a obmena, pripojuje Galenos výklad o tzv. stoických *anapodeiktických* (t. j. nedokázateľných, dôkazu nevyžadujúcich) úsudkoch. O vzájomnom vzťahu medzi kategorickým